

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Zdravne drave (Ivan Či-
menc) in Kanado \$5.00 na leto, \$3.00 na pol
leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincin-
ti \$1.50 na leto, \$0.75 za pol leta; za in-
termedije \$0.50.

Subscription rates for the United States
(except Chicago) and Canada \$5.00 per year,
Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru. Rokopisi se ne
vrnejo.
Advertising rates on agreement. Manu-
scripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

3657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oglepu, na primer (June 20,
1934), poleg valnega imena na naslovu po-
men, da vam je v tem datumu potekla
narodnina. Posreduje jo praviloma, da se
vam list ne ustavi.

Domač drobiž

Obiski razstave

Chicago. — Čikaško razstavo
in urad SNPJ so obiskali: Jo-
seph Kruljac, Rock Springs,
Wyo.; Robert Mackey in Geo.
C. Kutuzovich, Des Plaines, Ill.

Obsojen v dosmrtno ječo

Pinedale, Wyo. — John Par-
kel, doma iz Mirne peči, na De-
lenjakom, je bil zadnje dni pred
tukajšnjim sodiščem spoznan za
krivega umora prve vrste, ker je
zadajno jesen na lovu ustrelil Ma-
tijo Oblaka iz sovrastva. Obso-
jen je bil v dosmrtno ječo.

Novi grobovi v Coloradu

Pueblo, Colo. — Pred nekaj
dnevi se je tu ponesrečil John
Mrhar ml., star 27 let. Mati ga
je našla mrtvega v garaži. —
Križman, ki se je ponesrečil v
koliziji z avtotrukom s Fr. Zaj-
cem ml. vred, je umrl v bolniš-
nici v Leadvillu. — V Salidu,
Colo., je umrl Ciril Sikosik, star
42 let; zapuščena žena in dve hče-
ri. — V Crested Butteju je umrl
Gregor Jakljevič, ki je tamkaj
bival čez 50 let; zapustil je dva
sinova.

Nesreča na ulici

Cleveland. — John Slosar se
je težko ponesrečil. Podrl ga je
avto, ko je hotel stopiti v voz
električne železnice. Ima zlom-
ljeno nogo in notranje poškodbe.
Leži v bolnišnici.

Novi grobovi

Dillon, Mont. — Dne 8. julija
je tu umrl John Malešič, star 60
let in doma iz Podklanca pri Vi-
nici v Beli Krajini. V Ameriki je
bil 40 let in zapuščena žena, pet
sinov in pet hčera.

Cleveland. — Umrla je Ana
Kovačič, roj. Radan, stara 57 let
in doma iz Dobrave pri Gradcu.
Na ulici jo je zadela paraliza,
kateri je kmalu potem podlegla.
V Ameriki je bila 12 let in za-
puščena moža.

Novi grobovi v starem kraju

Cleveland. — Joe Baškovič je
prejel žalostno vest, da je v Ma-
lencah pri Krški vasi umrla nje-
gova mati Urška Baškovič v
starosti 67 let. V Ameriki zapu-
šča sina in sestro. — Mary Dre-
melj je prejela žalostno vest, da
je v Širici pri Krki umrla njena
mati Marija Železnikar, po do-
mače Musterjeva Marička. V A-
meriki zapuščala sina in dve hčeri.

Brat in sestra sta se sekla po 41
letih

Eveleth, Minn. — Frank Zupan-
čič iz Clevelanda je pred krat-
kim prišel sem s svojo hčerjo in
se sešel s svojo sestro Jennie O-
zanič, katere ni že videl 41 let,
odkar je zapustil stari kraj pred
dolгими leti. Sestra ga ni pozna-
la, ker jo je presenetil z obli-
skom. Zupančič živi danes na
farmi v okolici Clevelanda. Ra-
zen sestre je obiskal tudi dva
brata, ki bivata v Gilbertu, dve
milju od Eveletha, in več dru-
gih sorodnikov in starih znan-
cev.

Müste bo preiskusi svoboda
govora

Belleville, Ill. — A. J. Muste,
ki je bil zadnjič tukaj aretiran
kot "prekueuh" in pridržan za
jesensko veleporoto, bo 24. julija
zopet poskušal, če je v tem
mestu še svoboda govora. Go-
voril bo na javnem shodu nove
ameriške delavske stranke, ki se
skusa uveljaviti kot "edina re-
volucionarna" stranka v Ame-
riki.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Milwaukeeve novice

Milwaukee, Wis. — V sosed-
njem mestu Cudahy podirajo se-
daj ogromno tovarniško poslopje,
last Fisk Tire Co. Poslopja
moderna in trdna so začeli gra-
diti pred svetovno vojno in v
nekaj letih zelo razširili. Vsi
kompleksi so stali brez strojev
in druge opreme več ko milijon
dolarjev. Za mesto Cudahy je ta
industrija pomenila vir bogatih
dohodkov, zato so revni in pre-
možni daleč naokoli kupovali del-
nice, upajoč na veliko bodočnost.
Takrat še majhno industrijo je
kupila Fisk Tire Co. od Federal
Rubber Co., katere je postajala
nevaren konkurent v industriji
avtomobilskih obročev. Pred ne-
kaj leti je družba premestila vse
stroje v Akron, O., in tovarne
zaprla. Lansko leto so bili kom-
pleksi prodani na javni dražbi.
Mesto Cudahy je kupilo eno o-
gromno poslopje, čigar zgradi-
tev je stala pol milijona dolar-
jev, za \$30,000. Mestna uprava
je potem ponujala to poslopje
raznim družbam v najem in si-
cer za nekaj let brez vsakih dav-
kov in tudi brez najemnine, to-
da najemnika še niso našli. Dru-
gi kompleks je kupila Wrecking
Co. in ga sedaj podira.

Za ljudi, kateri še vedno upa-
jo, da se "stari zlati časi" vrne-
jo, je to dober nauk, ker baš v
takih dogodkih se zreali polom
kapitalističnega gospodarstva.
Za časa prosperitete, posebno v
času svetovne vojne, so kapita-
listične družbe gradile kot blaze-
ne. Gradile so nove tovarne in
kupovalle nove stroje z ljudskim
denarjem. Prodajale so delnice
na vseh straneh in to potom laž-
njive reklame, da si so veliki
banditi dobro zavedali, da gra-
dijo nekaj v oblakih, to je, bo-
doče, ogromne industrije, da si
niso vedeli odkod naj pride po-
trebni trg, kadar bo konec tiste
neniravne povojne ali medvojne
prosperitete.

V Milwaukeeju in okolici je
več sto praznih tovarniških po-
slopij, med temi so kompleksi,
ki zadržujejo po več mestnih o-
predelkov in kjer je bilo še pred
nekaj leti zaposlenih po več tisoč
oseb. Sedaj je vse mrtvo in sve-
tovni trg se krči. Vsaka moder-
na kapitalistična država je na i-
stem stališču ko Amerika — pre-
več tovarn, nobenega trga, do-
mače prebivalstvo pa prevečno,
da bi vsaj deloma pokupilo kar
izdela.

In še vedno se najdejo ljudje,
kateri verjamejo, da bo kapita-
lizem rešil ta gospodarski kaos.
Prišel bo čas, ko bo ljudstvo
spoznalo, da edino socializem nu-
di rešitev tega silnega vpraša-
nja.

Konec gospodarske krize pri-
de še le takrat, ko bodo indus-
trijske lasti ljudstva, ko bodo ob-
ratovale za potrebe tega ljudstva
in ne za profit poedinih mogot-
cev.

Prihodnji kongres bo moral
uvesti postavno trideseturno de-
lo v vseh industrijah, kar pa tu-
di ne bo rešilo gospodarskega
problema, ker zaslužek ne bo za-
dostoval, da bi ljudstvo pokupi-
lo, kar izdela.

Odkar je v veljavi "New
Deal" in je bil delovni čas skraj-
šan, se trudijo vse kapitalistične
sile, da povečajo in izboljšajo
produkcijo. V strojnih industri-
jah, posebno v avtomobilski, na-
domesčajo stare stroje z novimi,
kateri lahko uporabljajo mno-
gim že znani Tungsten Carbide
Steel Tools. To je nove vrste re-
zilno jeklo, ki omogoča zvišanje
produkcije od 45 do 100 odstot-
kov. (O tem novem rezilnem je-
klu je poročal lansko leto Pre-
torec v obširnem članku).

Tako se vrši pred našimi očmi
silna revolucija, ki preobrazuje
svet in ustvarja tla za novi, pra-
vični družabni red.

Arthur Brisbane, ki ima na-
vado, da pove velekapitalistom
marsikatero bridko ranico in jim
daje nasvete, kako lahko o-
hranijo svojo moč še za deset-
letja, poroča v nedeljskih Hear-
stovih časopisih marsikaj zani-
mivega. Med drugim je poročal,
da je italijanska vlada zaključila
svoje računsko leto z deficiti-
tom 275 milijonov dolarjev. Ne-
kaj dni prej je poročal, da je
gospodarsko stanje Italije silno
žalostno in da se dviga na vseh
straneh odpor proti Mussoliniju.

Kredit nemške vlade je popol-
noma uničen na svetovnem tr-

gu. Nemške industrije ustavi-
jo svoje obrate v čedalje večjem
število. Ne morejo kupiti potrebnih
surovin v inozemstvu, brez
njih pa ni mogoče obratovati
raznih industrij.

Pred enim tednom je Hitler
kričal v svet, da je njegova vla-
da rešila vprašanje brezposelnos-
ti, sedaj pa poroča dobro podu-
čeni Brisbane, da odslavlja sto-
tisoče delavcev.

Kako je Hitler "rešil" vpra-
šanje brezposelnosti? Industrija
je dobila nalogo, da mora uposli-
ti 10 odstotkov več delavcev,
obtem pa je imel lastnik pravi-
co, znižati plače prejšnjih de-
lavcev toliko, da se je z denar-
jem, ki je bil prišteden na ta
način, plačalo na novo uposlene
delavce. Tako stradajo sedaj upo-
sleni delavci prav tako kakor
brezposelni. In to imenujejo dik-
tatorji rešitev vprašanja brezpo-
selnosti.

Fr. Novak, 16.

Poročilo zastopnika

Wheatland, Pa. — Nedavno
sem poročal o avtomobilski ne-
sreči, v kateri sta bila dva mla-
da slovenska zakonca ubita. Sli-
čna nesreča je zadela družino
Matkovič iz Yukona, Pa., in
meni se čudno zdi, ker niso ta-
mošnji rojaki sporočili to javno-
sti, ker vem, da oni bolj natan-
no vedo, kako se je nesreča pri-
petila ko jaz.

Jaz sem izvedel le to, da je
bil Avgust Matkovič, sin u-
gledne družine, naprošen, naj
pelje neko osebo na obisk v dr-
žavo Ohio. Dne 4. julija zjutraj
so se odpeljali trije moški in ena
deklica in pri vožnji je voznika
spanec premagal in tako je za-
vozil v jarek. Pri tem se je eden
moški ubil, voznik in dva druga
pa sta dobila težke poškodbe.
Ranjence so potem odpeljali v
neko bolnišnico v Ohio, toda ime
mesta mi ni znano.

Da ne bodo samo žalostne ve-
sti v tem dopisu, moram omeni-
ti veliko zanimanje, ki prevla-
duje med zavednimi rojaki za
proslavo tridesetletnice naše
najboljše podporne organizacije
SNPJ. Dne 30. maja sem se u-
deležil proslave 30-letnice SN-
PJ, ki je bila skupna stvar fe-
deracije SNPJ in društva št. 6
in se je vršila v Syganu. Udelež-
ba je bila velika in mislim, da
je bila proslava tudi v gmotnem
oziru uspeh. Kdor se je ni ude-
ležil, mu je lahko žal. Glavni go-
vornik je bil Frank Zaitz, pred-
sednik nadzornega odseka SNPJ,
kateri je obštevno mirno po-
slušalo in nagradilo z velikim
aplavzom.

Dne 4. julija je obhajalo svo-
je 25-letnico in 30-letnico SNPJ
društvo št. 106, Imperial, Pa. Tu-
di na tej proslavi je bila udelež-
ba ogromna, kar je značilno za
tako majhno nasebino. Govor-
nik je bil Frank Zaitz, ki je po-
hvalil to hribovsko mesto, kjer
so člani SNPJ in drugi prišli na
proslavo v tako velikem številu.
Tamkajšnji rojaki so zelo zaved-
ni, kajti Prosveta in Proletarec
prihajata v vsako hišo. Oni se
zavedajo, da so jim delavski li-
sti potrebni. Glavnega govorni-
ka, ki je nastopil na proslavi, so
tudi plačali iz svoje blaginje.
Frank Augustin, predsednik dru-
štva št. 106, je mene že večkrat
opomnil, da je treba naročnino

pravočasno pobirati, zato pa je
njegova nasebina na dobrem
glasu in prekaša v marsičem ve-
lika mesta kot Pittsburgh in
druga. Podpisani se vsem roja-
kom lepo zahvaljujem za po-
strežbo in naklonjenost, ki so
mi jo izkazali. Žal mi je, ker se
nisem mogel naslednji dan ude-
ležiti banketa, ki so ga priredili.
Po žalostnem dogodku, ki se
je pripetil v Broughtonu, o ka-
terem sem že poročal, sem se
podal na pot z namenom, da po-
večam število naročnikov na
Prosveto in tako nadomestim iz-
gubo. Odpeljal sem se v John-
stown, kjer žive moji prijatelji in
prijateljice. Ob 8. zvečer sem do-
spel na Moxham, kjer mi je ga.
Ključevšek takoj odkazala spal-
no sobo za ves čas mojega biva-
nja v Johnstownu in postregla
mi je tudi s hrano. Tamošnji
rojaki so mi šli na roko v agi-
taciji za Prosveto in dobil sem
lepo število naročnikov. Uspeh
bi bil še večji, ako bi vladale
boljše delavske razmere. Tam je
še veliko delavcev brez zaslu-
žka in draginja vedno večja. Sku-
šal sem dobiti nekaj naročnikov
tudi Proletarcu, a uspeh ni bil
zadovoljiv.

Člani društev SNPJ v John-
stownu in okolici so se imenito
pripravili na proslavo 30-letnice
jednote. Proslavo je organizira-
lo deset društev in take mani-
festacije članov SNPJ Pennsylv-
vanija najbrž še ni doživela. Pro-
slava se je vršila v velikem par-
ku v Morrellvillu, ki je zelo pri-
praven za take stvari. Prostora
je za dvajset tisoč ljudi in pri-
redbe se lahko vrše tudi v sla-
bem vremenu. Vstopnina je bi-
la samo deset centov in vse se
je vršilo v najlepšem redu. Edo-
no, kar ni meni in mnogim dru-
gim ugajalo, je bila napaka, ker
ni vodstvo postavilo govorniškega
odra pod košato drevo, da bi
govornike slišali vsi posetniki.
V notranjih prostorih je bilo
silno vroče in zaradi vročine, ki
je vladala tam, je le malo ljudi
poslušalo govornike.

Kakor sem že omenil, sem bil
v Johnstownu navzoč že na tre-
tji proslavi SNPJ in prav to-
krat slišal govornika br. Zaitza.
On je imel v Johnstownu pose-
ben govor, s katerim je celo na-
še najhujše naspotnike prepri-
čal, da ne moremo ničesar prič-
akovati od zgoraj. Od zgoraj pri-
haja le dež, toča ali pa kakšna
bomba iz sovražnega aeroplana.
Celo tisti, ki se štejejo za dobre
vernike, so odobraval njegove
besede. Bilo je več drugih go-
vornikov, toda zaradi vročine ni-
sem vseh slišal. Glavna govorni-
ka sta bila Zaitz in Lotrich. Po
govoru mi je br. Zaitz predstavil
svojo soprogo, kateri sem stisnil
roko. Veseli me, ker vidim, da
me na mojem potovanju in na
raznih prireditvah pozdravljajo
mladi in stari, za kar sem jim
hvaležen.

Končno se zahvalim vsem, ki
so se naročili na Prosveto ali pa
naročnino obnovili. Med novimi
naročniki je tudi tamkajšnji slo-
venski pogrebni Martin Boro-
tiničič in več drugih.

Anton Zidanšek,
zastopnik Prosvete.

Vажnost delavske politične orga-
nizacije

Milwaukee, Wis. — Stavke se
širijo po deželi kakor epidemija.
Vsi časopisi poročajo o no-
vih stavkah v raznih krajih, o
bojih med policijo, vojaštvom

ter stavkarji, o ranjenih, ubitih
ter aretiranih. Umerno je, da
je največ žrtev med delavci, ki
se bojujejo za svoje pravice ne-
oboroženi proti silam, ki so obo-
rožene do zob z modernim mo-
rilnim orožjem.

Vprašanje, zakaj je toliko žr-
tev na delavski strani, ki se bo-
ri za večji kos kruha in boljše
delovne razmere, je na mestu.
Vsakemu je znano brutalno po-
stopanje šerifov in njihovih po-
magačev, katere je delavstvo iz-
zvolilo za svoje varuhe, ampak
ti ščitijo v stvarkih interese de-
lodajalcev. Prav tiste, ki so jih
postavili na važna politična me-
sta, vodijo ti oblastniki v zapo-
re. Za žrtev v stavkah so od-
govorne tudi mestne oblasti, ki
kontrolirajo policijsko silo. Me-
stne oblasti poženejo policijo
proti stavkarjem in tako pa-
dajo udarci po glavah delavcev.
Odgovorni so tudi gubernorji,
ki so vrhovni poveljniki milice,
ki strelja delavce in jih vlačijo
ječe. Tudi te so izvolili delavci
za svoje varuhe, a ti so v sko-
ro vseh slučajih naklonjeni po-
sedujočemu razredu. Na njih
povelje miličniki razbijajo stave-
ke in tako slede porazi.

Delavci bi se morali organizi-
rati politično, kajti politična
organizacija jim je prav tako
potrebna kakor strokovna, če ne
bolj. Ako bi bili delavci orga-
nizirani politično, bi v stavkah
ne prišli do prelivanja krvi. S
tako organizacijo bi toliko pri-
dobili, da jim ne bilo treba
stavkati, ker bi bili zakoni pri-
rejeni delavcem v korist. Vla-
dali bi tako kakor danes kapita-
listi, na katerih strani je politi-
čna moč in katerim zakoni do-
voljujejo izkoriščanje.

Vsak bi moral že vedeti, da na
podlagi obstoječega sistema ma-
la skupina posedujočega razreda
postavi kandidate, o katerih so
nekateri delavci prepričani, da
so njih prijatelji in jih izvolijo.
V resnici so to delavski sovraž-
niki in izdajalci, kar se lahko
opazi v stavkah. Če bi bilo de-
lavstvo politično organizirano,
bi izbralo kandidate iz svoje sre-
de za vse javne urade in bi jih
z lahkoto tudi izvolilo, ker tvorijo
večino. Glasove bi dalo svojim
kandidatom, ne svojim največ-
jim sovražnikom. V tem prime-
ru bi se besede v ameriški usta-
vi, da večina vlada, šele uresni-
čile. Doslej ni večina ljudstva
še nikdar vladala, temveč ma-
la skupina posedujočega razre-
da.

Joseph Ule.

Dnevnik je za "delav-
stvo," a ne za unije

Odslovil je sedem članov iz ured-
niškega štaba; unija piketira

New York. — (FP) — Me-
ščanski dnevnik "Long Island
Daily Press", ki je kazal prijaz-
no lice delavstvu in malim hiš-
nim posestnikom, je v dobi
"newdealerjev" prvi list, ki ima
pred tiskarno pikete. List je
namreč "za delavstvo", toda ne
za organizirano.

Piketiranje je odredila časnika-
rska unija (News Writers
Guild) radi odslovlitve sedem
članov, katere so izdajatelji kla-
sificirali za — vavence. Hay-
wood Brown, predsednik narod-
ne unije časnika, John Ed-
dy, tajnik iste organizacije, in
Carl Randau, predsednik new-
yorškega gilda, so skušali pre-
govoriti izdajatelje, da odpuste-
ne člane zopet uposle. Izdajate-
lji so to obljubili pod pogojem,
če uslužbenci razpuste unijo.

Ker so ob enem nagnanili, če
ne pridje do razpusta unije, da
bodo odslovljeni še drugi člani,
je bil na seji sprejet predlog z
18 proti 11 glasovom za razpust.
Okrožna organizacija časnika-
jev je pa podprla manjšino in
odredila piketiranje Daily Pres-
sa. Brown je bil prvi, ki je šel
na piketno stražo.

Unija je odredila tudi bojkot-
no kampanjo med čitatelji in o-
glaševalci in je v ta namen iz-
dala pamflet.

Z organiziranjem časnika-
rskega gilda ali unije so ameri-
ški novinarji prvi v zgodovini
stopili na prag razrednega bo-
ja. Ker niso organizirani, so
veliko bolj izkoriščani ko tiskar-
ski delavci in na splošno slabše
plačani. Kljub temu se pa veči-
noma ne smatrajo za delavce.

Trust elektrike dobil
trolo nad PWA

Na važna mesta je posadil
ljudi in očitno dobil na-
jo stran tudi notranjeja-
nika. Občine protestira

Washington. — Elektr-
trust je z drugim velebi-
vred očitno uspel v pri-
pravi, da odvrne vlado od po-
vanja denarja občnam za
ditev javnih elektrarn.
Tega se je več občin zadnje
spravilo nad notranjeja-
lekesa, ki je ob enem tudi
nik Public Works admini-
in mu povedala, da je po-
rodje elektrarskega trusta
je dobil kontrolo nad PWA.

Te obdolžitve in prote-
st prišli vladni odgovori po-
gradnjo občinskih elektrarn,
liko je bilo teh odpovedi,
pravi, da to "ni važno,"
kor je pa število precej.

Lansko poletje in jesen
notranji tajnik večkrat pu-
val nad počasnostjo in za-
vanjem občinskih in drž-
oblasti pri sestavljanju na-
za javne projekte in vla-
prošenj za vladna posojila
napiciranje istih. Izreco-
di poudarjal, da je denar na-
polgato tudi za gradnjo ob-
elektrarn. To je parkrat
sil tudi predsednik Roose-
velt.

Sprememba v tej politi-
ki pa prišla, ko se je ve-
močnejše usidral v Washing-
in dobil kontrolo nad vsi
dealsko" mašinerijo. Ele-
ski trust se je koncentri-
Public Works administra-
jo dobil v veliki meri pod
kontrolno.

In zgodilo se je, da je v
PWA pričelo odklanjati
klicavati posojila za pos-
s katerimi bi občine imele
diti javne elektrarne. Me-
je mesto Camden, N. J., ki
Iekesu vložilo protest pro-
klicu vladnega posojila v
šest milijonov za mestno
trarno. Posojilo je bilo
breno in nato preklicano.
je mesto preveč zadolženo
volitvah je projekt odobr-
734 proti 9160 volilcev.

Mestni solicitor E. G. B.
ki je prišel v Washington
delegacije, je rekel, da ob-
mu projektu nasprotuje
Service kompanija, "ki
New Jersey. Mar naj
mo, da njen vpliv sega
Washington? In ali naj
ba kontrolira usodo davke
valcev?"

Ickes je ustavil tudi nak-
posojila okraju Greenwo-
C., vsled protesta Duke
kompanije, ki se boji pro-
ne občinske elektrarne. W-
ington je te dni prišla de-
okrajnih uradnikov, ki so
stirali proti klonitvi PWA
trastremu trustu. Iz Co-
Alene, Ida., je pa prišel
J. K. Coe po slični misli.
tamkaj je uspela Wash-
Water Power Co., po-
Bond and Share, da je
preklicala posojilo za no-
činsko elektrarno.

(Do zdaj je PWA odobr-
okrog 50 milijonov za 50
ših nefederalnih elektr-
projektov. Proti večini je
vložil protest elektrarske
sta. In ker ima svoje lju-
važnih pozicijah PWA, bo
obstrukeyah tudi uspeh.
legšanu, Mich., je gradnjo
činske elektrarne s feder-
posojilom ustavil z injunk-
na domnevi, da je vladno
jilo — nelegalno.

Dnevnik Philadelphia B.
ki je vseskozi na strani
veltove administracije, za-
kongresno preiskavo, "ki ni
žene, zakaj je PWA kreni-
povsem drugo pot kakor
začrtala predsednik in kon-
Ta list pravi, da niso ang-
vilegiranih interesov nikje
število zastopani, če pa
agencije "novega deala" na-
ne z njimi, kakor v Public
administraciji.

McNamara degradiran

San Quentin, Cal. — J.
B. McNamara, ki služi do-
kazen radi bombardiranja
Angeles Timesa pred več
let, je bil v svoji kazi
službi degradiran na stopnjo
metača, ker je pomagal na-
obsojenim jetnikom, da se
porcije boljšega mesa do-
jetnikom.

Mrs. Lydia Lobsiger v E. Peoriji, Ill., ki je prva dobila od
Federal Deposit Insurance korporacije povračilo svoje vloge v
propadli Fond du Lac State banki. Vloga znaša \$1250.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

Zgoreli rudarji v Banji Luki. Zgoreli so se, ko so se domislili, da spita na skedenju domači sin 22-letni Rudolf in 56-letni hlapec Jakob Beranić. Ta dva pa sta se zadnji hip prebudila ter si z drznim skokom skozi plamene rešila življenje. Prihiteji so gasilci iz Podvođa, Cerkev, Hoč in Ptuj ter rešili stanovanjsko hišo, vsi gospodarski objekti Kozoderčevi pa so zgoreli do tal in z njimi mnogo sena, orodja, strojev itd. Škoda je za nad 100.000 Din. Trdijo seveda kakor zmerom, da gre za podtaknjen požar. Tudi ta požar prištevajo zločinom poizide, ki že nekaj let baje počenja svoje zločinstvo na Dravskem polju. Izalediti pa ga ne morejo, zato se pogosto tudi trdi, da je večina teh požarov podtaknjena od domačih. Verjetno bi bilo to seveda le pri tistih, ki imajo svoja poslopja visoko zavarovana.

Jedva pa so se prebivalci Dravskega polja pomirili zaradi tega požara, že so postali spet trije posestniki žrtve ognja. V naslednji noči je namreč začelo goreti v Stražgonjcih. Vnelo se je najprej gospodarsko poslopje posestnice Terezije Klasinceve, nakar se je ogenj naglo preselil še na poslopja posestnikov Janca Beranića in Josipa Bauma. Spet so prihiteji na pomoč gasilci iz vseh bližnjih vasi ter jim je uspelo rešiti stanovanjske hiše teh treh posestnikov, medtem ko so gospodarska poslopja popolnoma pogorela in imajo vsi trije pogorelci do 200.000 Din škoda. Živno so rešili v zadnjem hipu, pogorela pa je vsa zaloga krme in mnogo orodja, strojev in vozov. Tudi za ta primer trdijo, da je bil ogenj podtaknjen. Po nekaterih vaseh so kmetje sami osnovali požarne straže, ki stražijo vse noči vsa vaška poslopja.

Kolesarjeva nesreča. Na Posavju pri Ježici sta trčila drug v drugega dva kolesarja. Oba je vrgel sunek na cesto, pri čemer je eden, 17-letni kleparski učenec Rudi Omladić iz Male Vasi padel tako nesrečno, da je dobil hude notranje poškodbe ter se je dvakrat onesvetil, preden so ga pripeljali v ljubljansko bolnišnico. Sodiijo, da ima hude notranje poškodbe, ki jim utegne morda še podleči.

Krepka beseda proti klerikalizmu v šolah. Jugoslovanski profesorji imajo svojo organizacijo, ki bo v kratkem zborovala v Banja Luki. Profesorji belgrajske sekcije so zborovali te dni ter sklepali o raznih predlogih, ki naj o njih obravnava kongres v Banja Luki. Med drugimi je nastopil tudi profesor dr. Sava Mijić, ki je napadel klerikalno vzgajanje po vseh srednjih šolah v državi, češ, da znanost in verstvo ne moreta hoditi vstric. Dejal je med drugim: Naša država bi morala napredovati, napredovati čim hitreje, v tem smo si edini vsi. Vendar pa ves napredek v šolah ovira akcija klerikalizma. Evropa je zamračena s klerikalizmom, toda pri nas klerikalizem tem težje prenašamo, ker smo že tako in tako v kulturi za drugimi narodi. Klerikalizem izpodjeda pri nas zdrava prizadevanja, s katerimi hočemo kulturni elan in kulturno voljo čim bolj izkoristiti. Profesorji so v prvi vrsti pozvani, da se upro-

navajo klerikalizmu, zaradi katerega so naše šole že skoraj izgubile svobodo. V šoli se danes ne more storiti ničesar, v kar ne bi vtikali svojega nosa klerikalci. Verouk ne spada v nobeno šolo. Namesto verouka, o katerem sodijo nekateri, da nadomešča pouk o etiki in morali, je treba uvesti nauk o etiki. Ta pa mora obsegati tudi socialne probleme, ki jih verouk kajpak ne obravnava. Profesor dr. Mijić je tudi zahteval, da se napravi konec praksi, da morajo profesorji voditi vsako nedeljo in praznik k maši in celo poklekat, ko imajo vse drugačne nazore o veri in bogu. Igrati morajo hinavce, kar mladina dobro opazi. Ta praksa je napad na našo vest, toda vest in prepričanje profesorjev bi morali spoštovati, ker brez tega ni dobre vzgoje. — Mnogim odlomkom tega govora je velika večina zbranih profesorjev živahno pritrjevala. Vendar pa zaradi tega ni pričakovati, da bi o tem bogve kako obširno razpravljali na kongresu ali pa da bi celo sprejeli tem zahtevam ustrežajočo resolucijo. Vsekakor pa napad na klerikalizem se na mnogih straneh istovetno z napadom na državo in zaradi tega bo pravočasno preskrbljeno, da tudi na professorskem kongresu ne bo prišlo do preglasnega in prehrupnega debatiranja o tem vprašanju. Vsekakor pa je zanimivo in znatno, da so se profesorji začeli upirati klerikalizmu v šolah.

Za kratek čas. — V katoliškem ljubljanskem "Slovencu" smo brali v nekem poročilu o zgraditvi nove cerkve neke na deželi, tudi tele stavke o usodi stare cerkve, ki so jo vaščani pred desetletji zanemarili in je razpadla: "Ko je cerkev razpadla, so vaščani ostanke (kamenje in opeko) razvozili po vaških poteh in deloma tudi porabili za nove domove. Pa ni bilo — tako se zatrjuje — od takrat dalje nikake sreče več v vasi. Živina je ginila in jo je poginilo na stotine in stotine vsakovrstnih glav, a vas je dvakrat od tedaj popolnoma pogorela." — Navajamo to za kratek čas in zabavo.

PRIMORSKE NOVICE

Aretacija v Sv. Luciji
Trst, v juniju. — V Sveti Luciji pri Tolminu so agenti Ovre aretirali Valentina Grahelja. Nič se ne ve, kam so ga odpeljali. Rekli so le, da je aretiran zaradi "političnih razlogov." Od tistega časa, odkar so ga odpeljali, ni njegova družina dobila od njega nobenega glasu.

Devet let ječe za tri kilograme kave!

Trst, v juniju. — Pred sodiščem v Gorici je bila zadnje dni razprava proti trem kmetom iz Bukova, namreč 29-letnemu Francu Brelihu, 26-letnemu Francu Stanklerju in 20-letnemu Gabrielju Celiku, ki so bili obtoženi kontrabanda. Prijeli so jih blizu jugoslovanske meje in jim zaplenili tri kilograme kave in cikorie. Za ta "zločin" je bil vsak obsojen na tri leta ječe in 2270 lir globe.

Pretepel miličnika
Trst, v juniju. — Marcel Marušić je bil pred tržaškim sodiščem obsojen na 11 mesecev zapore na obtožbo, da je nekega večera aročal na cesti miličnika in policijskega agenta Boniventa, s katerima se je sporekel in pretepel oba.

Agitirajte za Prosveto!

Krvavi dogodki v Nemčiji

Noč groze v Roehmovi villi

Poročevalec madžarskega "Nemzety Ujsaga" opisuje v svojem listu okoliščine, v katerih je bil aretiran in ubit šef Hitlerjevih napadalnih oddelkov, Ernest Roehm. Reporter poroča:

Peljali smo se v avtomobilu z nekim poveljnikom oddelka udarniških čet do Tegernskega jezera, od tam pa s čolnom do kopališča Wiesse, kjer je imel Roehm krasno urejeno vilo. Roehm je bil potomec siromašne rodbine, toda pod narodno socialističnim režimom si je nagrabil ogromno premoženje. V Monakovem pripoveduje, da je bil najimovitejši mož na Bavarskem. Umel je sijajno izkoristiti narodno socialistično konjunkturo v lastni prid. Po boljševiškem vzoru je stiskal imovite Monakovčane, da so mu plačevali mesečni prispevek več tisoč mark. Kdor se ni hotel pokoriti njegovi zahtevi, ga je Roehm kratkoma oplenil. V zadnjih tednih so na njegovo povelje oplenili stanovanja več uglednih monakovskih rodbin. Roehm se je te ekspedicije osebno udeležil ter pobral pri svojih žrtvah, kar mu je vrednega prišlo pod roke.

Roehmova vila, ki je zdaj zastražena z močnim policijskim kordonom, kaže strahovito lice. Kamor človek pogleda, povsod samo sledovi krvi. V stanovanju ni niti enega predmeta, ki ne bi bil naravnost polit s krvjo. Na mizi v jedilnici ležijo še oranže in grozdje. V spalnici so stene obrizgane s krvjo. Vsa vrata so iztrgana s tečajev, pohištvo pa je razbito. Moral je biti strašen boj...

Spremljevalec madžarskega novinarja, ki je igral vidno vlogo pri Hitlerjevi očistiščni akciji, je povedal reporterju, da je Hitler vedel o nameravanem uporu že več tednov pred krvavo soboto. Ob štirih zjutraj se je z letalom pripeljal v Monako. Tresel se je po vsem životu, ko je stopil iz letala in takoj ukazal, da morajo čete zasesti Rjavo hišo. Sam pa je sedel s tremi drugimi spremljevalci v avtomobil in se je odpeljal v Wiesse. Ko je pozval Roehma na odgovornost, je bil tako razburjen, da je jedva govoril. Pograbil je najbližji stol in je z njim v svoji jezi razbil vse pohištvo v sobi. Potem je velel odpeljati z Roehmove spalnice dečke, ki so jih deloma postrčili na lice mesta, deloma pa so zvezane odvedli v taborišče Dachau.

Berlinski skupinski vodja Ernest se je vrgel Hitlerju k nogam in ga je milo prosil, naj se ga usmili, toda Hitler je ostal neizprosen. Tudi Ernesta so zvezali in odvedli v Dachau, kjer so ga tri ure pozneje prematili do smrti.

O zadnjih trenutkih generala Schleicherja poroča avtentična oseba tole:

V petek zvečer je Schleicher povabil k sebi v vilo v Neubabelsberg večjo družbo na večerjo. Vsi so bili židane volje in nikomur se ni niti sanjalo, kaj se pripravlja za njihovimi hrbti. V soboto v zgodnjih jutranjih urah se je pred vilo ustavil policijski avtomobil. V njem sta bila samo dva agenta. Prvi je ostal pri krmilu, drugi je šel v vilo. Padla sta dva strela. Po tem dogodku se je agent vrnil,

sedel zopet v avtomobil in se odpeljal svojo pot. Vozilo je stalo pred vilo komaj dobro minuto. Nemogoče je, da bi se bil general Schleicher mogel postaviti v bran. Obležal je takoj mrtev. Njegova žena je dobila strel v spodnje telo in je umrla med prevozom v bolnišnico.

Nov padev v živilski trgovini

Grocerijski promet je bil v juniju manjši kot v maju

Washington. — (FP) — Padanje kupne sile delavskih mas v Ameriki se najbolj odseva v živilni trgovini, ki je najboljši barometer o "prosperiteti" konzumentov.

Iz mesečnega pregleda zveznega biroja za delavsko statistiko je razvidno, da je bil denarni promet v grocerijah in mesnicah sicer pol odstotka večji v juniju kot v maju, ne pa blagovni promet. Ta se je zmanjšal radi zvišanja cen. Indeksna številka za cene živežev je bila 8. maja 108,2, 19. junija 109,1 in 3. julija 109,6.

Na Rooseveltovo vprašanje v svojem zadnjem govoru po radiu: "Ali niste na boljsem ko pred enim letom?" bi mu lahko "povprečen" konzument odgovoril, da je približno na isti točki kakor je bil lanskega junija. Denarni promet grocerij in mesnic se je od pričetka lanskega junija zvišal 4,5%, cene so pa narasle 4,6%, ali za spoznanje več kakor nakup.

Velika večina konzumentov bi predsedniku pa lahko odgovorila, da se precej na slabšem ko so bili junija 1932 in veliko na slabšem ko v istem mesecu leta 1931, da ne govorimo o prejšnjih letih. Čeprav so cene živežev skočile 8,6% med 15. junijem 1932 in junijem 1934, je bil denarni promet v teh trgovinah letošnjega junija pol odstotka nižji ko pred dvema letoma, 19,5% nižji ko 1931, 23,5% nižji ko 1930 in 26,5% nižji ko 1929. Na podlagi teh števil se je življenjski standard ameriških mas povprečno znižal za okrog 25 odstotkov.

Washingtonsko delavstvo brez "new deala"

Voditelji federacije okrtali NRA. Padec v članstvu, pridobitve v postavodaji

Everett, Wash. — (FP) — Delavstva v državi Washington se ni dosegel "new deal". Vsaj voditelji državne delavske federacije tega ne vidijo, niti federacija kot taka.

Na letni konvenciji so poročali, da je od lanskega zborovanja članstvo federacije faktično padlo, kar je nekaj izrednega in je tudi delegate presenečilo. "New deal" sploh še ni dosegel države Washington, ker je menda preoddaljena.

V svojem poročilu konvenciji so si privoščili tudi NRA ter jo krtačili radi popustljivosti do velikih podjetij. Kljub delavstvu več ali manj naklonjeni Rooseveltovi vladi, "amo se morali v zadnjem letu boriti za sleherni kosček napredka," pravi letno poročilo.

Federacija je v zadnjem letu največ dosegla z zakonitvijo predloga v državni zbornici, ki omejuje injunkcije v delavskih sporih in preprečuje "yellow dog" pogodbe — zanikanje pravice do organizacije.

Uradniki so poročali, da se je situacija zadnje čase nekoliko izboljšala v vladni ladjedelnici v Seattle, kjer gradijo vojne ladje. Zadnjih par mesecev je bilo ustanovljenih tudi več novih uni.

Krojaška unija obljubila podporo pleteninarjem

New York. — Glavni odbor International Ladies Garment Workers unije je izrekel solidarnost in podporo 18.000 delavcem v industriji za zimake jopiče in pleteninarstvo oblieko. Napovedano stavko je obljubila podpirati tudi tekstilna unija. Knit Goods Workers unija zahteva 30-urni teden in unijsko delavnico. Stajko skuša preprečiti pokrajinski delavski odbor, ki je pozval obe stranki na konferenco.

Zmaga kavčukarskih delavcev v Akronu

Pri General Tire & Rubber Co. so bili na stavki en mesec

Akron, O. — (FP) — Po enem mesecu stavke se je pri General Tire & Rubber Co. vrnilo na delo 1100 delavcev, ko jim je družba priznala vse zahteve. Pristala je na zvišanje plač na isto stopnjo kakor jih plačujejo druge kavčukarske družbe v Akronu, na razpust kompanijske unije in na uposlitev vseh stavarjev brez diskriminacije.

Pogodbo so stavkarji sprejeli soglasno.

Delavci te družbe so v tej stavki pokazali veliko militantnost. Tovarno so oblegali dan in noč ves čas stavke. Družba je morala zapreti tudi urade, ker niso stavkarji pustili nikogar izmed 500 uradnih uslužbencev v tovarno.

Imeli so tudi podporo vsega delavstva v Akronu. Ob neki priliki, ko so bili na shodu, kjer so zavrgli kompromisno ponudbo, jih je na stavkovni straži nadomestilo 3000 delavcev iz drugih tovarn, ki niso bili prizadeji po stavki. Ta zmaga je dala pobudo tudi delavcem pri ostalih kavčukarskih družbah.

Slika jeklarskega vele mesta na jugu

Večina delavcev v Birminghamu živi v predpotopnih stanovanjih, ki so brez modernih udobnosti

Washington. — (FP) — Večina prebivalcev v Birminghamu, Ala., ki je "Pittsburgh joga," živi v takih stanovanjih, ki so brez kopalnih naprav, brez tekoče vode in notranjih stranišč in mnoga stanovanja so tudi brez plina in elektrike.

Stanovanjsko sliko največjega industrijskega mesta na jugu, Birminghama, je objavil cenzusni biroj vladnega trgovinskega departamenta, ki je uvedel preiskavo v 64 največjih mestih dežele, da dožene prilike za oživetje gradbene industrije.

Prvo poročilo, nanašajoče se na Birmingham, pokazuje ne le "veliko bodočnost" gradbene industrije, nego tudi meče čudno luč na toliko opevani "ameriški standard." Za veliko večino birminghamskega delavstva je ta standard docela srednjeveški. Koliko je Birmingham med ameriški vele mest, bodo pokazala nadaljnja poročila trgovinskega departamenta.

Mesto ima 101.721 privatnih stanovanj. Od teh je 10.012 praznih. 15.214 družin živi v stanovanjih brez tekoče vode; 57.869 družin ima le mrzlo tekočo vodo; 34.105 stanovanj nima ne plina ne elektrike; 38.924 stanovanj je brez notranjih stranišč in 53.335 stanovanj ali več ko polovica je brez kopalnih naprav.

Od 91.709 stanovanj je le 25.455 klasificiranih kot "povoljni" z ozirom na število prebivalcev, ker namreč ne živi več ko ena oseba na sobo. 28.823 stanovanj je "natrpanih" — od ene do dveh oseb na sobo; 3595 je "prenatrpanih" — od dveh do tri osebe na sobo — in v 738 stanovanjih pa žive tri ali več oseb v vsaki sobi. 9519 družin je šlo valed krize "gostovat" k drugim družinam ali skoraj toliko kot je praznih stanovanj v mestu.

Popravila potrebuje 73% stanovanj, od teh 24% večjih popravil. 3244 stanovanj je podrtih, v "katerih bi ne smel niko živeti," pravi vladno poročilo. Kampanja pod geslom: "Nabavite si lastni dom" je v Birminghamu tudi očividno skrbirala, ker je 74.422 družin najemnikov in le okrog 16.000 družin ima lastne domove. Teh družin ni najti med industrijskim proletariatom.

Profesor zapustil "novo dealerje"

Washington. — Dr. Wm. M. Leiserson je resigniral od predsedništva Petroleum Labor Policy odbora, ker se namerava vrniti kot profesor v Antioch College v Ohio. V izravnavanju delavskih sporov ima on bogate skušnje.

Čikaška razstava: "Farmski dan" na dvoru Palače držav lanske leto, ki bo letos ponovljen.

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Njemu pa je šumelo po ušesih, da ga ni slišal. Le toliko je razumel, da gre za njegovega očeta, ki ga nameravajo upokojiti; bilo mu je petdeset let, štirideset let je imel službe, pokojnina znaša torej sto petdeset frankov. Potem se mu je zdelo, da je postal tajnikov glas ostrejši. Očital mu je, dolžil ga je, da se ukvarja s politikom, namignil je na njegovega najemnika in na pomožno blagajno. Za zaključek mu je svetoval, naj se ne ukvarja s temi neumnostmi, on, ki je eden izmed najboljših delavcev v rudniku. Hotel mu je ugovarjati, a je izpregovoril le nekaj besed brez zveze, mečkal čepico med vročimi prsti in se jecljaje odstranil.

— Seveda, gospod tajnik... Zagotavljam vam, gospod tajnik...

Ko je zunaj spet dobil Stefana, ki ga je čakal, je izbruhnil.

— Figa-mož sem, zabrusiti bi mu moral... Še kruha nimaš deti v usta, pa še te oslarije! Da, nate je meril, rekel mi je, da si zastrupil vso kolonijo... Moj Bog, kaj pa naj storim! Upogniti hrbet, reči hvala. Prav ima, to je najbolje.

Maheu je umolknil. Hkratu ga je popadla jeza in strah. Stefan je mrko mozgal. Spet sta šla mimo skupin, ki so zastavljale ceste. Ogorčenje je naraslo, ogorčenje sicer mirnih ljudi, mrmraje kakor nevihta, brez divjih kretanj, strahota, ležeča nad to težko maso. Nekaj glav, večjih računov, je izračunalo, in tista dva centima, ki ju je pridobila družba pri podporju, sta krožila in razvnela najtrše butice. Prav posebej pa so bili divji zaradi obupnih plač: upor gladu zoper praznovanje in globe. Saj že tako nimajo kruha, kaj pa še le, če jim še zaslužek znižajo? Po krémah sa zabavljali kar na glas in grla so bila od jeze toli suha, da je še tisti bore denar, ki so ga bili dobili, ostajal na točilnih mizah.

Od Montsouja pa do kolonije ništa Stefan in Maheu izpregovorila niti besedice. Ko je Maheu prišel domov, je Maheujka, ki je bila sama z otroki, takoj opazila, da je prišel s praznimi rokami.

— Nu, tak si pa res dober! je dejala. Kaj pa kava, sladkor in meso? Kos teletine te menda ne bi spravil na boben.

Maheu ni odgovoril. Davilo ga je razburjenje, ki ga je gojila vase. Tedi pa se je od obupa nabrekli široki obraz moža, ki ga je delo v jami naredilo trdega, in debele solze so mu zalile oči ter padale kakor mlačen dež. Zrušil se je na stol, zagnal tistih petdeset frankov po mizi in zajokal kakor otrok.

— Na! je zajecjal, to sem ti prinesel... To je ves naš zaslužek.

Maheujka je pogledala Stefana; videla je, da molči in da je potr. Tedaj je tudi ona zajokala. Kako naj živi devet ljudi s temi petdesetimi franki dva tedna? Najstarejši sin jih je zapustil, starih ne more več ganiti z nogami: zdaj bo vsega konec. Vsa prepadla se je Alzira vrgla materi krog vratu, ko je videla, da joče. Estella se je drla, Leonora in Henri pa sta ihtela.

In kmalu se je razlegel nad vso kolonijo isti krik bede. Može so se bili vrnili in v vsaki družini so tožili zaradi te obupno slabe plače. Spet so se jela odpirati vrata, pojavljale so se ženske in vpile ven, kakor da so njihovi zaprti domovi pretesni za tolikane tožbe. Padal je droben dež, a one ga niso čutile, klicale so druga drugo na pločniku in si kazale na dlani, koliko so dobile denarja.

— Lejte, toliko so mu dali! Kaj se ne norčujete iz ljudi?

— Jaz nimam niti toliko, da bi plačala kruh za dva tedna.

— Kaj pa jaz! Kar izračunajte, srajce bom morala prodati.

Maheujka je prišla ven kakor druge. Okrog Levaque-ovke, ki je najbolj kričala, se je nabrala tropa; kajti njen pijani dedec se še ni povrnil in dobro je vedela, najsi bo plača velika ali majhna, on jo bo poglal v "Vulkanu". Filomena je prežala na Maheuja, da se Caharija ne bi ločil denarja. Le Pierronka se je zdel precej mirna, kajti Pierron, ta hinavec, je znal zmerom — kdo ve, kako — zasukniti reč tako, da je imel v svoji pazniški knjižici več ur ko njegovi tovariši. Toda Ožganka je dejala, da je to, kar počne njen zet, grdobija, in se je razburjala z ostalimi vred. Mršava in vzravnana je stala sredi trope ter dvigala pest proti Montsouju.

— Če pomislim, je kričala, ne da bi imenovala Hennebeaujeve, da sem davi videla njihovo služkinjo v kočiji! Da, kuharico v dvoprežni kočiji, ki se je — kakopak — peljala v Marchiennes po ribe!

Vpitje je naraslo, znova so se čuli divji očitki. Ta kuharica, ki se je z belim predpasnikom vozila v bližnje mesto z gosposko kočijo, je vzbudila ogorčenje. Delavci umirajo od gladi, oni pa ribe! Ampak tudi oni ne bodo morda jedli zmerom rib: tudi na reveže bo še prišla vrsta. In tako so se razraščale misli, ki jih je bil usejal Stefan, in se širile v ta uporniški krik. To je bil izraz nestrpnega pričakovanja obljubljenega zlatega veka, hlastanje, da bi dobili svoj košček sreče z one strani tega obzorja bede, ki jih obdaja kakor grob. Krivica je vse prevelika, zdaj bodo začeli terjati svoje pravo, ko jim pritrjujejo kruh od ust. Zlasti ženske bi hotele takoj napasti z naskokom to idealno mesto napredka, kjer naj bi ne bilo več siromakov. Skoraj znočilo se je in deževati je začelo huje, one pa so še zmerom jokale med kopico cvilečih otrok, da se je razlegalo po vsej koloniji.

Ta večer so "Pri dobri kaplji" sklenili stavko. Rasseneur ji ni več nasprotoval, tudi Suvarin je pristal, češ, to bi bil prvi korak. Stefan je pojasnil položaj z besedami: če hoče imeti rudniška družba stavko za vsako ceno, naj jo pa ima.

V

Poteklo je teden dni in ljudje so sumljivo in mračno delali dalje, nadejajoči se spopada.

Pričakovati je bilo, da bo Maheujevim v teh štirinajstih dneh še bolj trda predla kakor sicer. Zato je bila Maheujka, kljub svoji zmernosti in preudarnosti, vsa zagrenjena. Razen tega se je pa zdaj še zgodilo, da se je njena hči Katarina drznila neko noč prebiti izven doma. Naslednjega jutra se je povrnila tako trudna, tako bolna zaradi pohajkanja, da ni mogla iti v jamo; jokala je in pripovedovala, da ni sama prav nič kriva, da ji je Chaval, ki je ni pustil, grozil, da jo pretepe, če bi mu ušla. Ves blazen je bil od ljubosumnosti, hotel je prepričati, da bi se vrnila k Stefanu v posteljo, kjer jo pustijo domači spati; dejal je, da vse ve. Maheujka se je razjezila; najprej je prepovedala hčeri, da se sestaja s takšno sirovino, potem pa je rekla, da ga pojde v Montsou oklofutat. Bodi tako ali tako, dan je bil izgubljen, in zdaj, ko že ima dekle fanta, ji je bilo ljubše, da ga ne menja.

Dva dni nato se je primerila druga istorija. Jeanlin, ki so mislili, da je v Voreuxju in da lepo dela, je v ponedeljek in torek pobegnil ter se klatil z Bebertom in Lidijo po vandameskih močvirjih in gozdovih. Izpridil ju je bil in nihče ni nikdar izvedel, da so vsi trije kradli in uganjali razne nespodobne grdobije. Bil je strogo kaznovan; zunaj na pločniku mu je mati vpričo preplašenih otročev izprašila hlače.

(Dalje prihodnjik.)

Marko Komar:

KUPEC

(Nadaljevanje in konec.)

Nace se je zasmejal in sumljivo pogledal tujega človeka, ki si je upal zabavljati čez njegov pridelek.

"Ali ste že kdaj kupovali vino, ali sploh poznate dobro vino," je razšaljivo vprašal Matija.

"O, vem, kaj imajo radi moji gostje. Vino mora urezati po grlu, da udari v nos in noge."

Kupec je majal z glavo, cmo-kal z jezikom in srebnil in srkal.

"Pa poskusimo tegale," je nekam ježno rekel Matija. "Saj imamo osem sodov, kakšen vam bo že ugajal, če ste vinski bratec."

Spustil je natega v drugi sod in potegnil. Čev se je svetlo porbarvalo.

"Le s pametjo poskusite," je zbadljivo opomnil Nace.

"Je, pa ni, je, pa ni! Nekoliko je boljše to vino, pa vseeno še ni tako, kot sem kupil ono leto v tistem vrhu."

Kupec je majal z glavo in suval z rokami proti durim, da pokaže, kje je to bilo.

"Ni, ni, seveda se zdi, pa je prekosmato, intudi nekoliko motno."

Matiji je postajalo tesno in slabe volje je gledal po sodih. Ponudil je kupico viničarju.

"Pokusite, kaj pravite!"

Viničar je izpil kozarec na dušek in se široko zakrohotal.

"Ha-ha, to je vinček, kot smo ga mi pridelali! Ves dan bi huškal, če bi imel takega. Vi gospod, boljše je, da kupite to vino za dinar dražje, kakor drugje za dinar ceneje, ne bo vam žal!"

"Ha, zakaj, vsega moram poskusiti, prej ne sklenemo kupiti."

"Jaz vem, kako se kupuje, mene še ni nihče ukanil. Vino se mora spustiti na jezik, da plava, potem se čuti okusa."

Odbili so nov sod, in zopet je bil kupec prvi, ki je nesel k ustom. Poduhal je kakor pravi večak, srknil in zacmokal. Od-kimal je in se kisló posmejal.

"Dobra vina so redka, a, sem bil že gotovo v tisoč kletah, pa malo kje sem bil zadovoljen. Le poskusite, plehko je, nima vsebine, in sploh ta vaša vina! Še nobeno ni imelo venčka, brez tega pa jaz ne kupim vina."

"Jaz pa dekleta ne," je pripomnil Nace.

"Veste vi, to vino ni devica, premočno je in zato ga ne obdrži."

"Kaj mi boste pravili, jaz že vem, katero je pristno!"

Kupec je vpil in mahal z rokami, očividno se ga je vino že prijelamo. Udaril je po sveči, ki jo je držal Nace in hipoma so bili v temi. Matija je prižgal in pomežiknil Nacetu. Pogreznil je natega v nov sod in nallil kupico, ki se je zableščala kot cekin in se s šumom zapenila.

"To pa to, ali vam nisem rekel, da se mora zapeniti! To je vino, da se reče! Koliko sodov ga imate?"

Kupec je kimal z glavo, po-pravil je klobuk in se je moško prestopal po ozkem prostoru med sodi.

"Tega je samo tri sode, ali ne boste vzeli vsega?" je vprašal Matija in se postavil pred Naceta, ki je hotel bruhiti v smeh.

"Ha-ha, le tega kupite, to je vino iz kota, pa ste ga le izvohalili, dobro se spoznate!"

"Mislim, da, he, jaz sem ga že nekaj zvozil! Je ni grabe to okrog, kjer bi ne bil, in po vseh večjih zidanicah me poznajo."

"Koliko ga boste torej vzeli," je ponovil Matija vprašanje. Hudomušno se je ozrl v kupca in ga potrepal po plečih.

"Vsega vzamem, samo one bo ceneje, ki se takoj obriše. Za tole s krancelnom rad dam kak dinar več."

"Je že prav, to je vredno pet

dinarjev več, saj so tudi device dražje, ha, ha," je kričal Nace.

"Pa tudi meni za napitnino morate nekaj odriniti, ker sem ga tolkel in prešal."

Matija je počil Naceta po ustih in nejevoljno zmajal z glavo, potegnil ga je za sod.

"Molčite, nikar mu ne pravite, da je jabolčnik!"

Zvito se je nasmehnil Nace in pomežiknil, češ, saj nisem tako neumen, saj vem, kdaj je treba molčati.

"Toto vino je moje," je vpil kupec in štel sode.

"Toto vino je moje, vsega bom kupil! Spodobite se, da nas malo pogostite."

Prestavil je klobuk na glavi in rinil proti durim. Matija je natočil dve zelenki vina in odšel za njim. Sedli so zunaj na klop pod košat bezeg in začeli nalivati.

"No, torej zadnje vino vam je ugajalo, koliko bi dali zanj?" je vprašal Matija.

"Nič se ne mudi, saj nam ne uide vino. Nič se ne bojte! Jaz sem Damijan, bogati Damijan. Ali ste že slišali o njem? Saj sem hodil tod okoli, z mašino sem mlatil, bil sem v Bunčanih, Banovcih, Babincih, ja ja!"

Važno je pokimal in izpraznil kozarec, kot bi hotel reči, kaj boste vi, ki nič nimate.

"Ali vi ste Damijan, saj sem bil zraven, ko smo mašini," je spregovoril Nace, ki je že nekaj časa sumljivo ogledoval prekmurskega kupca. Ta se je naglo ozrl nanj in pokimal.

"Damijan že niste, tisti je bil drugačen. Saj sem govoril z njim, teden dni sem delal pri njem, ko smo vozili čez Muro. Nak, Damijan je drugačen, bolj košat in velik."

"Jaz da nisem Damijan," je vpil kupec in potegnil pijačo. Kako si upate reči, da nisem Damijan. Vi ste videti pravi kruc, pa me ne boste."

"Pa niste, glavo stavim," se je rotil Nace.

"Oni že ne, bogati Damijan! Vrag vedi, kdo ste! Jaz vam nič ne verujem."

"Nikar ne kričite, mogoče je pa le, zakaj bi drugače kupoval vino, je pritaknil Matija, ki se je bal, da bi zgubil kupca.

"Kaj ne gospod kupec, vino je izborno, kdaj pridete ponj?"

"Ne vem," je odgovoril kupec užaljen. "Toto vino mi ne diši!"

"Preje ste pa rekli: Toto vino je moje, vsega bom kupil. Ali boste anedli besedo?"

"Si bom premislil, saj pridem nazaj," je dejal kupec. Zagledal je tropo žensk, ki so plele trto. Krenil je proti njim.

"Čujte, gospod," je začel Nace zaupljivo. "Ne dajte mu vina, vas bo naplahtal, saj ni Damijan!"

"Naj bo, kdor hoče, ako plača, dobi vino. Brez denarja seveda ne," je menil nejevoljno Matija.

"Le zakaj ste ga nahrulili! Zdaj bo pa šel, ne da bi kaj kupil!"

"To je prefriganec, gotovo je tisti, ki je lani kupoval vino pri Kolariču. Dal se je gostiti od njega tri dni, ponoči je pa izgnil. Njemu se je izdal za Zemljica iz Sobote. Pa ni ne eno, ne drugo, temveč kak mešetar. Saj se mu pozna po glasu, ves je hripav in prepit kakor živinski mešetar. Kar zdi se mi, da sem ga videl na sejmu v Lendavi."

"Pa bi vendar počakali, da bi se sam kako izdal! Mogoče bi mi dal aro, še nič nisem prodal vina, in potreboval bi! Vsak teden ste nad menoj, od kod bom pa jemal!"

Takrat se je zashšal vrišč in žensko kričanje iz vinograda. Pokalo je, kot bi padale zaušnice, slišalo se je, kot bi se metala dva medveda. Zasmejali so se ženski glasovi, zacvilili, nekdo je zaklel.

"Kakšnega vraga pa ste nam poslali sem," je vpila rdeča viničarka in je hitela med trtjem proti koči.

"Ha-ha-ha," se je živahno razlegalo.

"Ali imaš dosti, Mažar nemarni, je mislil, da bo kar tako! Pa jo je izkupil!"

"Kaj pa je bilo?" je vprašal presenečeno Matija. "Kaj ste pa imele z njim?"

"Šilil je v nas, pijanec nemarni! Le kaj si misli takle star zamazanec!"

Nace je letel k ženskam, ki so kričale in se krohotale. Držale so se za rame in so gledale kupca,

Cikaska razstava: V Fordovem paviljonu, kjer de jo masno produkcijo avtov.

ki je ležal ves raztrgan in povaljan pod trajem. Hotel se je vzdigniti, pa se zopet zavalil po zemlji.

"Na pravega kupca sem nalezl," je menil Matija, ki je prihajal po grabici.

"Kaj pa vam je, gospod, ali vam je slabo?"

"E, nič hudega, ampak močno je vaše vino. Kar zdelalo me je, pa sem ga navajen. Jaz ga bom kupil, pristno je in močno kot vrag." Naslonil se je na komolec, ki se mu je vgrezal v blatno zemljo, in kimal z glavo.

"Nekoliko*se bom spočil."

"Pridite v sobo, lahko ležete v posteljo, saj imam vse pripravljeno za take slučaje."

"Je že dobro, kar pustite me, nekoliko poležim pa pridem."

Oni se je stisnil pod trs, položil glavo h kolu in potegnil klobuk na oči.

"Imenitno, sedaj je spoznal sam, kako močno je toto vino," se je pošalil Matija in šel v klet.

"E, moje vino ni karsibodi, nekateri ga že ukanilo, pride za človekom. Ali to se mi dobro zdi, da ga je vino samo kaznovalo za njegove pogrešne besede. Seveda nikakih pretiranih cen ne bom stavil, ampak kar je prav in pošteno. Jabolčnice mu seveda ne bom dajal."

Smehljaj se je Matija, in smehljaje in dobre volje je stopil čez uro v vinograd, da pogleda za kupcem, a nikjer ga ni bilo.

In še danes ga išče, pa ni o njem ne duha, ne sluha.

Najnovejša škotska

Neki Škot je šel na medenih tednih s svojo ženo k zobnemu zdravniku. Ko si je le-ta ogledal zobovje njegove žene, je dejal: "Tale dva zoba bi bila morala že pred letom dni ven!"

"Pred letom dni?" osupne Škot. "Izpulite ju, račun pa pošljite mojemu tastu!"

Dober odgovor

Ribničan: "Kakšno ga psa pa imate?"

Ljubljane: "Če zdi? Navaden mešan oslom in Ribničanom."

Ribničan: "Glejte, saj potem sva pa oba sorodu!"

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČI S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na želje tudi vse ustrezne po